

להפצת תורתו של הגה"ק
רבי הלל פאלאק זצלה"ה
אבדק"ק סאטמר ענגען
בטל הקודש הילולים

פרי קודש הילולים

בס"ד | פרשת בהר תשפ"ד | גליון מס' 103 | שנה ג'

דברי תורה עפ"י הספה"ק "קודש הילולים"

השביטה בשמיטה מכפרת על הררורי מלאכת חולין שנכשלו בהם בשבתות שש השנים

וְסִפְרָתָּ לָךְ שִׁבְעַת שָׁנִים שִׁבְעַת שָׁנִים שִׁבְעַת שָׁנִים וְגו' (ויקרא כה, ח).

להרהר בענייני מלאכה של חול. וכדפירש רש"י על הפסוק (שמות כ, ט), "ועשית כל מלאכתך - כשתבוא שבת, יהא בעיניך כאילו כל מלאכתך עשויה, שלא תהרהר אחר מלאכה". וזהו דבר שרבים נכשלים בו, לפי שעסוקים בימות החול במלאכתם, ובשבת נכשלים להרהר בזה.

והנה מנין השבתות והימים טובים שיש במשך שש שנים הם לערך כימי שנה אחת, ולכן אחת לשבע שנים שובתים שנה שלימה. וכאשר במשך שנה שלימה האדם פנוי ממלאכתו לגמרי ואינו מהרהר בה כלל, אלא עוסק בתורה ועבודת ד' בלב פנוי לגמרי מכל דאגה, הוא מתקן בזה את כל השבתות והימים טובים של ששת השנים, בהם לא נשמר בזה כראוי¹. (ח"א ת)

שמעתי טעם¹ למצות שמיטה, על פי דאינא בגמ' (ברכות לה, ב), שאמר רבא לתלמידיו, "בשמיטתא מינייכו, ביומי ניסן וביומי תשרי לא תתחזו קמאי, כי היכי דלא תטרדו במזונייכו כולא שתא". ולפי זה חסרים מידי שנה ב' חדשים של לימוד התורה, ובמשך שש שנים הרי אלו י"ב חדשים. ולכן יש שמיטה במשך שנה שלימה, והיינו י"ב חדשים בהם אין עבודת קרקע, ואז יכולים בני ישראל להשלים את לימוד התורה שהיה חסר להם במשך י"ב החדשים. עד כאן שמעתי.

ועל זה הדרך נראה ליתן טעם נוסף למצות שמיטה, הדנה מצות שביטת שבת קודש שייכת הן במעשה הן בדיבור ואפילו במחשבה, שכידוע אין

מידת הגאווה היא המביאה לכל הרעות, וע"י הענוה אדם ניצול מכל רע

וְכִי יִמּוֹךְ אַחִיד וּמָטָה יָדוֹ עִמָּךְ וְהִחֲזַקְתָּ בּוֹ גֵר וְתוֹשֵׁב וְחֵי עִמָּךְ (ויקרא כה, לה).

החולה, יתן אל לבו כי אינו לוקח עמו כלום, וברגע אחד שנחלה אין לו מאומה מכל אשר לו, והאדם בעולם הזה אינו אלא גר ותושב, ואל יתהלל העשיר בעשרו והחכם בחכמתו, ובוה משבר את גאות הלב, שורש כל הרע, ובא לענוה ושפלות שהם מקור כל הטוב. וזהו הטעם שאמרו חז"ל, שעל ידי מצות ביקור חולים זוכה להינצל מדינה של גיהנם.

וזהו "כי ימוך אחיד", היינו הנפש שהיא כאח לוגף. "ומטה ידו", שנעשה דל, אין דל אלא חולה כנ"ל. "עמך", והדבר נגרם ע"י הגוף שהנפש שרויה בתוכו. אזי תדע שהסיבה לזה היא מדת הגאווה, ולכן, "והחזקת בו", תתן אל לבך, "גר ותושב" כנ"ל². ואז תקנה את מידת הענוה והשפלות, ותזכה לתיקון כל הרע, "וחי עמך".

[ולכן³ פירש רש"י, "איזהו גר תושב, כל שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת אלילים". לרמז על ענין זה, שהרי אמרו חז"ל (סוטה ד, ב), "כל אדם שיש בו גסות הרוח כאילו עובד עבודה זרה". וזה הפורש מעבודה זרה, היינו מגאווה, ניצול מכל רע וזוכה ל"יחי עמך".]

פירש רש"י, "איזהו תושב, כל שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת אלילים". יש לדקדק, שהרי בברייתא בגמרא (עבודה זרה סד, ב) נחלקו בזה התנאים, ר' מאיר אמר, איזהו גר תושב כל שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים. חכמים אומרים, כל שקיבל עליו שבע מצוות בני נח. ואחרים אומרים, שקיבל עליו לקיים כל מצוות האמורות בתורה, לבד מאיסור נבילה. ומדוע נקט רש"י דוקא כדעת רבי מאיר³.

ואפשר לתרץ, בהקדים דברי המדרש (ויקרא רבה לד, א) על פסוק זה, "הה"ד (תהילים מא, ב) 'אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ד' וכו'. רב הונא אמר, זה שמבקר את החולה". והנה אמרו חז"ל (נדרים מ, א), "אמר רב, כל המבקר את החולה ניצול מדינה של גיהנם. שנאמר 'אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ד', אין דל אלא חולה וכו'". וצריך להבין למה גדול שכר המצוה הזו עד כדי כך.

אלא דשורש כל הרעות והנפילות הוא מידת הגאווה, ועל ידי ענוה ושפלות ניצול האדם מכל רע ומדינה של גיהנם. ועל ידי שהולך לבקר את

1. כ"ה בספר נחל קדומים להרב חיד"א בפרשתנו.

2. א"ה. אף שרבינו הגה"ק זצ"ל הסמיק את דבריו על דברי החיד"א, יש להסמיק לזה גם דברי התפארת יהונתן בפרשתנו, שכתב ג"כ כי בשש שנים יש מנין שבתות ויו"ט כמנין ימות השנה. אלא שממשך באופן אחר, ששביטת השמיטה היא כנגד ימי השבתות והיו"ט במשך השש שנים, בהם האדמה עצמה אינה שובתת, שהלא היא מצמיחה גדולים אף בשבת ויו"ט.

3. והרי להלכה נקטו רוב הראשונים כחכמים, עיי רמב"ם הל' איסוי"ב פי"ד ה"ז והל' מלכים פ"ח ה"ט.

4. רבינו הגה"ק זצ"ל ציין לזה את דברי השל"ה הק' (שער האותיות ע' גירות) על הפסוק "והארץ לא תמכר לצמיתות כי גרים ותושבים אתם עמדי", כי מי שהוא גר בעולם הזה זוכה להיות תושב לעולם הבא.

5. א"ה. רבינו הגה"ק זצ"ל לא סיים לבאר שלכך פירש רש"י כר"מ, והביאור שנכתב בפנים הוא הנלע"ד בכונתו.

"...ואולי אם המצא תמצא איזה דברי אגדה אשר ראוי לאמרם
בשביילי, אולי אבנה גם אני בעבורכם..." שם בהקדמה

"וזאת באתי לרשום איזה ליקוטים למען ירוץ הקורא, ולאמר
בשביילי איזה דבר בכל שבוע..." קודש הילולים ח"א עמ' ז'

התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין (פ"ד מט"ז).

הנה מי שמכין את עצמו בעולם הזה בתורה ומצוות, יקבל שכרו בעולם הבא ולא יצטרך לאכול נהמא דכיסופא. אבל אם אינו מכין עצמו, הרי יהיה שם כעני העומד בפתח ומתבייש להיכנס לטרקלין.

זהו הרמז במשנה, "התקן עצמך בפרוזדור", בתורה ומצוות ומעשים טובים. "כדי שתיכנס לטרקלין", ולא יהיה זה נהמא דכיסופא שתתבייש לקבלו. (ח"ב שכד)

דברי תענוגים

מאת רבינו בנימין וואלף בן רבינו יואל זצ"ל רייכלס אב"ד שאפי, חותנו של רבינו הילל הזקן זצ"ל אב"ד אייבשיץ

שיטת רש"י בדין מגורי המלוה בבית הלווה בנכייטא

להלוות על בית ולדור בו, אפילו בנכייטא. דתנן, לא ישכור ממנו בפחות, עכ"ל. כלומר, אסור למלוה למשכן את ביתו של הלווה ולגור בו, אפילו אם יפחות סכום קצוב מדי שנה מהחוב [- בשיעור נמוך מהשווי האמיתי של שכירות בדירה כזו]. ואע"פ שבשדה וחרם של הלווה מותר למלוה לאכול בנכייטא [- כשהוא מנקה כל שנה סכום קצוב מהחוב], מחלק רש"י ואומר, "דהתם זימנין דלא שקיל ביה מידי, ואפילו הכי מנכי ליה [- שם לפעמים החרם לא יתן יבול, ומכל מקום המלווה ינכה מהחוב כפי ההסכם ביניהם], והוה ליה קונה את הפירות בנכייטא זו על הספק. אבל כאן [- בבית], זה הנהגה תמיד, ואין כאן ספק. נמצא שוכרה בפחות".

ונשאלתי מאחד מצמודי [תלמידי], יושב בשבת תחכמוני, למה לא הביא רש"י דין זה מיד בפירושו על המשנה לעיל, "המלוה את חברו לא ידור בחצרו חנם", שם היה צריך רש"י לכתוב, שאסור אפילו בנכייטא. והשבתי לו בפשיטות בעז"ה דבר הנראה, שרש"י בא להשמיענו את הדין המחודש הזה דווקא אחרי שהעמידו בגמרא, שאפילו בחצר שאינה עומדת להשכרה והמלוה אינו רגיל לשכור, שלכאורה אין כל רווח למלוה המתגורר בחצר הלווה, והלווה אינו נפסד מאומה, מכל מקום יהיה אסור לעשות משכנתא כזו, ודוק. וקל להבין, כי נכון ופשוט הוא, בעזרת ה'.

אל תקח מאתו נשך ותרביית ויראת מאלקך.

בפרק איזהו נשך (ב"מ סד): שנינו במשנה, המלוה את חברו לא ידור בחצרו חנם, ולא ישכור ממנו בפחות, מפני שהוא ריבית. ובגמרא (שם), אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן, אע"פ שאמרו, הדר בחצר חברו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר [- מי שנכנס לחצר חברו שלא עומדת להשכרה והתגורר בה ללא רשות, פטור מלשלם, מטעם זה הנהגה לא חסר], הלווה ודר בחצירו צריך להעלות לו שכר [- אם בעל החצר לווה ממי שנכנס לחצרו, צריך המלוה לשלם על מגוריו, כדי שלא יחשב לו כריבית]. ופריך הש"ס, מאי קא משמע לן, תנינא [- הלוא זהו הדין המפורש במשנתנו ה"ל], המלוה את חברו לא ידור בחצרו חנם ולא ישכור ממנו בפחות, מפני שהוא רבית. ומשני, אי ממתניתין הוה אמינא, הני מילי בחצר דקיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר, אבל חצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר אימא לא, קא משמע לן, עכ"ל. כלומר, שהאיסור של המלוה לגור בחצירו של הלווה הוא אפילו כשהחצר אינו עומדת להשכרה, והמלוה שנכנס לגור בה לא היה שוכר חצר אחרת, ונמצא שלא הרוויח כסף ע"י שגר שם בחינם, מכל מקום אסור.

ופירש רש"י, קא משמע לן - דמיחזיא כרביית. ויש ללמוד מכאן שאסור

1. וכן תירץ הפני יהושע (ב"מ שם) קושיא זו. וז"ל: בפרש"י בד"ה קא משמע לן - דמיחזיא כרביית. ויש ללמוד מכאן כו', עכ"ל. מה שלא פירש כן במתני, משום דהיה אפשר לחלק בדין המשכנתא, בין חצר דקיימא לאגרא או לא. אבל מכאן משמע ליה, דבכל ענין אסור להלוות על בית בנכייטא.

דברי ברכה

מזל טוב לצאצאי רבינו הגה"ק זצ"ל

הרב אברהם אליעזר הוס הי"ו ולבנו הרה"ח יצחק הי"ו
ולנכדו הרה"ח שלמה דוד הי"ו
לרגל הולדת הנין-הנכד-הבן ני"ו
הרה"ח ברוך שטיינמץ הי"ו
[בן הרה"ח יהודא ארי' ז"ל ותבדלחט"א מרת ר. שטיינמץ תחי']
ולבנו הרה"ח בנימין הי"ו
לרגל הולדת הנינה-הנכדה-הבת תחי'
יהי רצון שיזכו לרווח מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה
לתפארת אבות, הם וכל משפחתם, ויתקיים בהם במהרה
"בגלל אבות תושיע בנים ותביא גאולה לבני בניהם", אמן.

לעילוי נשמת

הרה"ח חיים יחזקאל ב"ר נחמיה לאזר ז"ל
(חתן מרת רבקה הירש בת רבינו הגה"ק זצ"ל)
נלב"ע כ"ב אייר תשי"ט
ת נ צ ב " ה

* * *

לזכר עולם ולעילוי נשמת
האברך היקר מקדושי מירון
הרב יוסף גרינבוים זצ"ל

(בן יבלחט"א הרב ברוך צבי הי"ו חתן הרה"ח ר' ישראל כהן
הי"ו חתן הרה"ח ר' הילל יחיאל פולק ב"ר אליעזר ב"ר
אברהם יהודה בן רבינו הגה"ק זצ"ל)
נלב"ע ביום ל"ג בעומר ח"י אייר תשפ"א
ת נ צ ב " ה
(בגליון 61 הובא מאמר לזכרו)

"עיקר כיבוד אב ואם לעשות רצון אבינו שבשמים כי זה נחשב לאבות
כאילו הם עושים, והעיקר לקבוע עתים בכל יום ויום לתורה..." (שם)

"...מי שזכה להיות לו בנים וחתנים צדיקים וכו' המעשים שלהם יהיו לו
למשען בעולם הבא וכו' ואין לנו חסד גדול מזה..." (קדוש הילולים בהקדמה)